

Сільський туризм сільських територіальних громад у після-воєнний час повинен стати базовим елементом розвитку соціально-економічної системи громади та сприяти розвитку сільських садиб, які надають послуги з туризму, а також сприяють розвитку малого підприємництва в громаді.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Горшкова Л. О. Перспективи розвитку сільського туризму в контексті забезпечення сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2025. Випуск № 80. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-153> (дата звернення : 15.11.2025).
2. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>. (дата звернення : 10.11.2025).
3. Застрожнікова І. В. Планування туристичного розвитку об'єднаних територіальних громад Приазовського регіону. *Механізми управління розвитком територій* : зб. наукових праць у 2 ч. Ч. 1. Житомир: Поліський національний університет, 2021. С. 63 – 65. URL : [https://ecomap.chnu.edu.ua/media/h42f15wc/zbirnik\\_27102021.pdf](https://ecomap.chnu.edu.ua/media/h42f15wc/zbirnik_27102021.pdf). (дата звернення : 12.11.2025).
4. Застрожнікова І. В. Диверсифікація аграрного сектору туристичним підприємництвом в умовах діджиталізації. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»* : зб. наук. пр. / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. Харків : ХНАУ, 2020. № 3. С. 346 – 353. URL : <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/2085> (дата звернення : 13.11.2025).
5. Матвеева О. Ю. Європейська парадигма сталого розвитку територіальних громад: досвід для України. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління*. 2021. № 1. С. 148 – 157.

**Р. О. Гончаров, В. С. Косик**

*Сумський державний педагогічний університет  
імені А. С. Макаренка*

### ОСНОВНІ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*У роботі розглядаються основні моделі державного регулювання туристичної діяльності. Проаналізовано світовий досвід впливу держави на туристичну сферу, виділено ключові типи моделей. Досліджено особливості та виклики державного регулювання туризму в Україні в умовах воєнного стану. Показано, що ефективне регулювання вимагає комплексної державної підтримки та залучення приватного сектору.*

**Ключові слова:** туризм, державне регулювання, модель, публічно-приватне партнерство, маркетингова політика.

*The paper examines the main models of state regulation of tourism activities. The world experience of state influence on the tourism sector is analyzed; key types*

*of models are highlighted. The features and challenges of state regulation of tourism in Ukraine under martial law are studied. It is shown that effective regulations require comprehensive state support and involvement of the private sector.*

**Keywords:** *tourism, state regulation, model, public-private partnership, marketing policy.*

**Постановка проблеми.** Туризм є важливою складовою економіки, однак індустрія потерпає від недосконалості нормативної бази та нестабільності політики. Проблеми галузі неможливо вирішити без безпосередньої участі держави. На формування успішного туристичного ринку впливає наявність ефективної нормативно-правової бази – вона є ключовою передумовою розвитку індустрії [1]. Тому актуальним залишається пошук оптимальних моделей державного регулювання, які б враховували міжнародний досвід і реалії України.

**Мета роботи** – ідентифікація та характеристика основних моделей державного регулювання туристичної діяльності у світовій практиці, а також визначення перспектив їх адаптації до українських умов.

**Виклад основного матеріалу.** У світовій практиці найчастіше виділяють три базові моделі регулювання туризму: ліберальну (ринкову), централізовану (кейнсіанську) та змішану (європейську/маркетингову) [2].

Ліберальна (ринкова) модель характеризується мінімальним втручанням держави. Відсутня єдина центральна туристична адміністрація, а вирішення проблем покладається на принципи ринкової самоорганізації. Такий підхід реалізовано в країнах з розвинутими економіками, де туризм не вважається пріоритетною галуззю або сильні приватні оператори спроможні самостійно розв'язувати проблеми (типовими прикладами є США та Китай).

Централізована (кейнсіанська) модель передбачає створення потужного центрального органу у вигляді міністерства чи агентства, яке координує діяльність усіх суб'єктів туристичної галузі. Цей підхід властивий країнам, де туризм має ключове значення для економіки, та передбачає нагляд держави за розвитком галузі (Туреччина, Єгипет, Туніс, Мексика). Для такої моделі характерне застосування принципів державно-приватного партнерства при розробці програм розвитку туризму [2].

Європейська (змішана) модель полягає у поєднанні державних і приватних інструментів управління та активну маркетингову політику. Туризм інтегрований у загальноекономічну стратегію

через міжгалузові міністерства, при цьому державний вплив послаблений. Функцію регулювання виконує національна туристична адміністрація або департамент у складі багатопрофільного міністерства [2]. Впроваджується централізоване планування та координація маркетингової діяльності. Цей підхід використовується у багатьох європейських країнах (Великобританії, Бельгії, Фінляндії та ін.).

Сучасні дослідження відзначають, що оптимальні схеми регулювання туризму включають активну співпрацю держави і бізнесу. Рекомендують створювати спеціальні правові рамки та механізми залучення інвестицій через державно-приватне партнерство. Приклад Казахстану показує, що розвиток туризму передбачає комплексну державну підтримку у вигляді пільгового законодавства та сприяння інфраструктурним інвестиціям через державно-приватне партнерство (PPP) [5].

Особливої уваги потребує аналіз державного регулювання туристичної діяльності в Україні. Історично вітчизняна система управління туризмом змінювала свій вектор. Останніми роками в умовах євроінтеграції розпочався перехід до європейської (змішаної) моделі. Цей процес супроводжується децентралізацією влади та створенням регіональних туристичних організацій. Повномасштабне вторгнення створило безпрецедентні виклики для галузі, що вимагає від держави розробки дієвих механізмів антикризового управління.

Згідно з дослідженнями, туризм в Україні суттєво трансформувався. Відбувся різкий спад міжнародного в'їзного туризму, натомість зріс попит на внутрішній рекреаційний та реабілітаційний туризм у відносно безпечних регіонах [3]. Відповідно, держава має адаптувати нормативно-правову базу та розробляти програми грантової підтримки, щоб зберегти кадровий і ресурсний потенціал галузі.

Стратегічне значення для держави має формування моделі повоєнного відновлення туристичної сфери. Вітчизняні науковці наголошують, що для ефективної реанімації галузі після закінчення війни доцільно застосувати саме змішану модель з потужним акцентом на державно-приватному партнерстві [4]. Це передбачає реконструкцію зруйнованої інфраструктури (готелів, рекреаційних зон, транспортних вузлів) за участю держави та міжнародних донорів, а також інституційне забезпечення: створення прозорого

інвестиційного клімату, впровадження інноваційних цифрових технологій (Smart Tourism), розробку інклюзивних туристичних продуктів для осіб, які постраждали від війни.

Ключовим елементом адаптації змішаної моделі в Україні має стати агресивна маркетингова політика на державному рівні. Вона включає формування нового бренду України як безпечної, сучасної, незламної та туристично привабливої держави на міжнародній арені. Для досягнення цієї мети необхідна глибока координація зусиль держави та приватного сектору. Тільки синергія цих складових дозволить повноцінно інтегрувати український туристичний ринок у європейський простір.

**Висновки.** Отже, у світовій практиці розрізняють ліберальну, централізовану та змішану моделі державного регулювання туристичної діяльності. Ліберальна модель допускає мінімальне втручання держави, централізована – діє через сильний орган управління та жорсткий контроль, а змішана – гнучко поєднує державні та ринкові механізми. Для України в умовах сучасних викликів найбільш доцільним є перехід саме до змішаної (європейської) моделі управління. Вона дозволить ефективно організувати повоєнне відновлення галузі шляхом залучення інвестицій через механізми державно-приватного партнерства. Від держави вимагається створення безпечних умов, податкове стимулювання, підтримка внутрішнього ринку та реалізація потужної маркетингової стратегії на міжнародній арені. Такий підхід забезпечить сталий розвиток туризму та його успішну інтеграцію в європейський економічний простір.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крупеня І. М., Старунська А. О. Напрями вдосконалення регулювання розвитку туризму в Україні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2023. Вип. 2(58). С. 115 – 119. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.2\(58\).285590](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.2(58).285590) (дата звернення : 05.10.2025).
2. Підгірна В. Характеристика моделей публічного управління у сфері туризму: світовий досвід та Україна. *Влада та управління* : збірник наукових праць за матеріалами IX Міжнародної наукової конференції «Муніципальні читання імені Антона Кохановського». Чернівці : «Букрек», 2022. № 9. С. 235–245. URL : <https://journals.chnu.edu.ua/vtu/article/view/623> (дата звернення : 01.10.2025).
3. Божко Л. Д., Холодок В. Д. Туризм: проблеми та перспективи розвитку під час війни. *Культура України* : збірник наукових праць / за заг. ред. В. Шейка. Харків : ХДАК, 2022. № 77. С. 56 – 64. DOI : <https://doi.org/10.31516/2410-5325.077.07> (дата звернення : 10.10.2025).

4. Моца А. А., Шевчук С. М., Середя Н. М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-31> (дата звернення : 03.10.2025).
5. Shayakhmetova L., Maidyrova A., Moldazhanov M. State Regulation of the Tourism Industry for Attracting International Investment. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 2020. Vol. 11. No. 6(46). P. 1489 – 1495. DOI : [https://doi.org/10.14505/jemt.11.6\(46\).19](https://doi.org/10.14505/jemt.11.6(46).19) (дата звернення : 06.10.2025).

**Л. М. Жирак**

ЗВО «Університет Короля Данила»,  
м. Івано-Франківськ

## **РОЛЬ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬК**

У тезах розглядається роль екскурсійної діяльності як ключового чинника формування туристичної привабливості м. Івано-Франківськ. Підкреслюється, що завдяки різноманітним оглядовим і тематичним екскурсіям місто постає як самодостатній туристичний центр, здатний запропонувати гостям унікальну історико-культурну, мистецьку та гастрономічну спадщину. Екскурсійні маршрути розкривають архітектурні та історичні об'єкти, театральні традиції, крафтові виробництва та локальну автентичність, формуючи цілісний туристичний продукт. Особлива увага приділяється соціальній значущості екскурсій у період війни, адже вони сприяють психологічній підтримці населення та адаптації внутрішньо переміщених осіб. Визначено, що екскурсійна діяльність не лише популяризує місто, а й стимулює розвиток туристичної інфраструктури, посилює культурну ідентичність громади та відіграє важливу роль у міжнародній співпраці.

**Ключові слова:** екскурсійна діяльність, Івано-Франківськ, туристична привабливість, туристична інфраструктура.

*The theses examine the role of excursion activities as a key factor in shaping the tourist attractiveness of Ivano-Frankivsk. It is emphasized that thanks to a variety of sightseeing and thematic tours, the city emerges as a self-sufficient tourist center capable of offering visitors a unique historical, cultural, artistic, and gastronomic heritage. Excursion routes highlight architectural and historical landmarks, theatrical traditions, craft productions, and local authenticity, forming an integrated tourist product. Special attention is paid to the social significance of excursions during the war, as they contribute to the psychological support of the population and the adaptation of internally displaced persons. It is determined that excursion activities not only promote the city but also stimulate the development of tourist infrastructure, strengthen the cultural identity of the community, and play an important role in international cooperation.*

**Keywords:** excursion activity, Ivano-Frankivsk, tourist attractiveness, tourist infrastructure.